

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

Wesselényi Miklós u. 7. sz.
I. emelet.

Megjelenik minden hó 15-én.

Genealogiai Füzetek

CSALÁDTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT.

A „Genealogiai Füzetek”

előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 8 kor.

Félévre . . . . . 4 „

SZERKESZTIK:

CSIKSZENTMIHÁLYI SÁNDOR IMRE ÉS KÖRÖSPATAKI ÉS KÖPECZI SEBESTYÉN JÓZSEF.

KIADJA: A SZERKESZTŐSÉG.

A magyaros címér.

(Második közlemény.)

Az ármális-heráldika két fajtáját használja a sisaknak — a zárt- vagy csőrössisakot és a nyíltat, vagy pántost.

A csőrössisak régiebb használata. A pántosnak viselését Szászországban 1450 táján kezdik — nálunk az 1429-ből való Kölkedi¹ címéren már pántos sisak van. Pántos az erdéli Bakócz család 1489-iki armálisának sisakja is.²

Az olasz renaissance címerein kizárólag zárt sisakot látunk. Az első Habsburg-címereken már egyaránt gyakran találjuk a csőrös és rostélyos sisakot. Az az állítás, hogy az újonnan nemesített címérene csak zárt sisak helyezhető, mint alábbi sorozatból kiténik, nem állhat meg általánosságban, bárha elvben ez — ugylátszik — szabályozva volt.³

Erdélyi heráldikánkban a csőrössisak használata gyakoribb, mint a pántosé. Szabály itt egyáltalán nem lehetett e kettő használatára. Újonnan nemesített ép úgy kaphatott paizsára nyílt, mint a régi nemes zárt sisakot.

A sisaknak helyzete az első ármálisokon majdnem kizárólag az adományozó neve felé, tehát balra forduló, a renaissance címereken gyakori a jobbra fordított is. A Habsburg-ármálisok sisakjai majdnem kizárólag jobbra fordulnak s ez a helyzetük az erdélyieknek is; ha azonban a sisakdisz azt kívánta, szembe levő helyzetben festették. A középkori sisakok színe ezüstös, ritkán arany. A renaissance sisakja sötét, barnás-szürkére futtatott ezüst; a Habsburgokéi kékes-ezüst, az erdélyiek az aczélt megközelítő színű ezüstös-szürkék.

Alakra nézve a középkoriak felelnek leginkább meg a valóságban használt sisaknak, abban a mértékben, mint azt a piktor ábrázolni tudta. Az olasz renaissance festők sisakjai szintén jó formájuk. A Habsburgok már a sisakot is stilizálni kezdik.

Gyakran igen szűk nyakuak, pl. Kampmacher Jakab (1588. máj. 12.),⁴ Fyrst Pál (1592. szept. 5.),⁵ Horváth Woinovith János (1596. jul. 20.),⁶ Pekh Lipót (1598. jan. 8.),⁷ Ferenczy György (1600. márcz. 12.),⁸ Sleger Mátyás (1600. május 1.),⁹ Száva (1607. aug. 7.),¹⁰ Thessiny György (1608. decz. 3.),¹¹ Lippich István (1608.),¹² Kiss Imre (1610. márcz. 28.),¹³ Jankovszky Nedeczky Mózés (1610. nov. 18.),¹⁴ Bella Gáspár (1610. jan. 3.),¹⁵ Suba András (1612. ápr. 13.),¹⁶ Pozbai István (1613. ápr. 2.),¹⁷ izaborai Kondakori Ferencz (1625.

okt. 20.),¹⁸ Kassó Péter (1625. nov. 6.),¹⁹ ónodi Pap Márton (1630. máj. 10.),²⁰ Kromholtz Jónás (1631. jan. 21.),²¹ Szabó István (1643. ápr. 29.),²² veszprémi Török János (1644. okt. 6.),²³ lienpachi Gottfried János (1649. ápr. 29.),²⁴ Turchányi Miklós (1649. máj. 19.),²⁵ Szembiborszy (1650. febr. 24.),²⁶ Lähler János (1650. jul. 23.),²⁷ Saliga Pál (1650. jul. 30.),²⁸ Lukachich Tamás (1652. jun. 6.),²⁹ Tóth Mihály (1656. jun. 4.),³⁰ Tihanyi István (1657. ápr. 25.),³¹ Godinich Balázs (1665. jul. 2e.),³² Szily István (1666. decz. 20.),³³ Puchperger Jakab (1687. decz. 16.),³⁴ Joó János (1694. márcz. 16.),³⁵ rauchenfeldi Rauch János (1696. ápr. 20.)³⁶ címéren levő sisak.

A Habsburgok festői gyakran nem mint tárgyat ábrázolták a sisakot, hanem csupán a takaróknak középpontja s az oromdisznek talapzata képen. E sisakok sokszor oly kicsinyek, hogy majdnem összeroppanni látszanak a hatalmas oromdisz terhe alatt. Ilyenek: Szarnovczai Ambrus (1591. jun. 25.),³⁷ Natkay Ferencz (1593. jan. 19.),³⁸ brezoviczai Bugarin Boldizsár (1593. márcz. 1.),³⁹ Pekh Lipót (1598. jan. 8.),⁴⁰ Sleger Mihály (1600. máj. 1.),⁴¹ Chiorgal Balázs (1616. decz. 10.),⁴² Méhes Péter (1617. márcz. 8.),⁴³ Vojakovszky Gáspár (1619—37.),⁴⁴ Molnos János (1622. jul. 12.),⁴⁵ Rác Pál (1623. aug. 9.),⁴⁶ Literati Szabó János (1639. ápr. 7.),⁴⁷ veszprémi Török János (1644. okt. 6.),⁴⁸ Keray Kristóf (1646. okt. 12.),⁴⁹ Szembiborczy alias Luttar Sebestyén (1650. febr. 24.),⁵⁰ Lähler János (1650. jul. 23.),⁵¹ Demjén István (1651. jan. 6.),⁵² Ott János (1651. febr. 18.),⁵³ győri Nagy István (1659. okt. 7.)⁵⁴ Gáspárdi Lukács (1659. okt. 14.),⁵⁵ Orbán István (1662. aug. 5.),⁵⁶ zuamai Melchioris János (1668. jan. 25.),⁵⁷ Almásy Balázs (1668. jun. 6.),⁵⁸ Oláh János (1668. nov. 24.), Viski Márton (1679. jan. 4.),⁵⁹ körmendi Csoma János (1590. decz. 17.)⁶⁰ címérenek sisakja.

Kivételesen vannak azonban nagyon szépen formáltak is — mint Thuri István (1570. jul. 11.),⁶¹ a bedelfalvi Mórócz Antalé (1572. jun. 25.),⁶² Geönczi Györgyé (1578. ápr. 11.),⁶³ Kwtron Miklóse (1578. sept.),⁶⁴ Fehér Györgyé (1583. ápr. 28.),⁶⁵ Ludvaich als. Horváth Mihályé (1606. jul. 11.)⁶⁶

Erdélyi sisakjaink általában nagyobbak a Habsburgokéinál, formájuk jobban megfelel a hajdani tor-

¹⁸ — ³⁶ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Címérlevelei 131, 146, 148, 173, 176, 187, 188, 190, 192, 193, 198, 203, 205, 227, 230, 255, 261, 263 lap.

³⁷ — ⁵⁹ U. o. 77, 80, 81, 84, 92, 116, 117, 119, 122, 127, 168, 176, 179, 190, 192, 194, 195, 213, 214, 223, 232, 233, 236, 246 lap.

⁶⁰ — ⁶¹ Erd. Nemz. Múz. levéltárában az eredeti.

⁶² — ⁶⁶ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Címérlevelei 55, 58, 60, 71, 96 lap.

¹ Fejérpataky László. Magy. Címéres Emlékek II. 39.

² U. ott. I. 83.

³ Turul 1904 évf. 64 l.

⁴ — ¹⁷ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Címérlevelei 76, 78, 83, 91, 92, 98, 100, 101, 106, 109, 111, 112, 113, 130. lap.

nákon viselt sisakoknak s azt erdélyi czímerfestőink majdnem kivétel nélkül ábrázolni is tudták. Báthori Istvánnak úgy látszik két udvari festője volt. Egyik, ki a debreczeni Fóris András (1580. szept. 15.),⁶⁷ Batiz (1583. febr. 7.),⁶⁸ Bornemisza László (1583. jan. 4.),⁶⁹ Csákássy Mihály (1582. april 10.)⁷⁰ ármális czímert festette — felületesen, heráldikai tudás nélkül, brutális módon. Ennek sisakjai sem állják meg semmiképen a kritikát. Másik festőjétől már sok szépet, jót mutathatunk fel; munkái valóságos gyöngyei heráldikánknak. Milyen szép formájú, kellemes kidolgozása, helyes rajzu a Móré János (1584. febr. 20),⁷¹ abafái Gyulai Pál (1577. november 4.),⁷² nagyszerendi Buda János (1583. április 12.)⁷³ nyílt sisakja! Zárt sisakjai közt gyulai Szőke Istváné (1586. május 12.)⁷⁴ mintha természet után lenne festve. Nagyon jó formájú Báthori András Somogyi Benedek részére adott czímerének (1599. jul. 12.)⁷⁵ zárt sisakja. Elég jó Fenessy István (1599. jul. 25.)⁷⁶ nyílt sisakja, valamint korothnai Alia Farkasé (1597. június 1.)⁷⁷ is. Hunyadi István (1599. febr. 18.)⁷⁸ czímerének csőrsisakja szintén helyes rajzú s a fentebbi két czímerrel egy kéz munkájának látszik.

Az erdélyi heráldika fénykorában a XVII. évszáz első negyedéből kapjuk a legpompásabb sisakrajzokat — nagyobbára egy kéz munkáit — a Fejérvári Pálét. Milyen helyesen rajzoltak a bemutatott nádasdi Pap (1605.), Sylvester (1615.), Fazekas (1609.) czímerek sisakjai! A Buzay Mihály (1606. aug. 16.),⁷⁹ Miszlei Vaniga (1609. jan. 2.),⁸⁰ Szindi alias Albertfi János (1607. aug. 21.),⁸¹ Varju János (1625. május 25.)⁸² zárt sisakjai.

A legszebb nyílt sisakok közt is valóban számottevő a Tordai (1609.)⁸³ helyes formájával.

A bemutatott Alvinczi (1640. nov. 20.) czímer nyílt sisakja valósággal felülmulja a korabelieket formájának, rajzbeli szépségének tökéletességével.

⁶⁷ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Czímerlevelei 65 lap.

⁶⁸ Gen. Ftek IV. évf. 19 lap.

⁶⁹ Eredetije az Erdélyi Nemz. Múz. Itárában.

⁷⁰ Turul, 1904 évf. 156 l.

^{71—72} Eredetije az Erd. Nemz. Múzeumban.

⁷³ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Czímerlevelei

71 lap.

^{74—75} Eredetije az Erd. Nemz. Múz. Itárában.

⁷⁶ Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Czímerl. 90 l.

⁷⁷ Eredetije az Erd. Nemz. Múzeumban.

^{78—80} Dr. Áldássy A. A Magyar Nemz. Múz. Czímerlevelei

97, 101 l.

^{81—82} Eredetijük az Erd. Nemz. Múz. Itárában.

⁸³ Eredetije az Erd. Nemz. Múz. Itárában. Rajzát I. Gen. Ftek mell. 54. fsz.

A XVII. évszáz első negyedének elmúltával alászállt valamennyire az erdélyi heráldika. Bethlen Gábor czímerlevelei még elég szépek. 1620. szept. 8-án kelt czímerlevelének töredékén⁸⁴ helyes a nyílt sisak úgy arányosság, mint forma tekintetében. Török Péteré (1621. nov. 20.)⁸⁵ már nagyon gyenge. Gergesi Gegus János (1624. ápr. 28.)⁸⁶ nyílt sisakja jó formájú, de a paizshoz képest kissé túlkicsiny. Gelencei Bizoga János (1629. jun. 22.)⁸⁷ sisakja túlkarcsú.

Bethlen Gábor ármálisainak sisakjai formá tekintetében még mindig felvehetik a versenyt a korabeli Habsburg czímerbeliekkel, hanem utódai Brandenburgi Katalin s I. Rákóczy György első éveinek heráldikája már végtelenül nagyot sülyedt.

Sisakjai elrajzoltak, mint Szinthei Mihály (1630. ápr. 20.),⁸⁸ Csizmadia Miklós (1638. sept. 16.),⁸⁹ nagyfalusi Arany János (1634. május 10.),⁹⁰ Vajda János (1638. jul. 4.)⁹¹ czímerén levők. Igen nagy sisakja van Ajtai István (1630. jan. 4.),⁹² Kovács Pál⁹³ czímerének.

Elég csinos a Farnadi Lőrinczé (1638. jan. 21.),⁹⁴ Lévay Jakob (1644. febr. 25.)⁹⁵ felülmulja mindenben a közel egykoru Habsburgokét.

A régi szép erdélyi heráldika, mely 1625. után hanyatlásnak indult, 1635—40-es években ismét emelkedni kezd. Termékei közt vannak igazán nagyon szépek, de általában nem érte el azt a magas fokot, melyen a XVII. század elején volt.

II. Rákóczy György s a következő fejedelmek sisakjai elég formásak; Apafi czímerlevelein is sok szép sisak van. Nagyon jó Dobó Gergelyé (1668. márcz. 31.);⁹⁶ rendkívül keces formájú Csongrádi Kristófé (1669. nov. 21.).⁹⁷ Ezek úgy pontos rajz, mint arányosság tekintetében felülmúlják a Lipót armálisain levőket.

Az elfogulatlan szemlélő ha végignézi a XVII. évszáz sisakjait, feltétlenül elsőseget ad a Habsburgokéi felett az erdélyieknek. Ha van is köztük gyöngébb, hibás rajzú — néhány (a párhuzamos Habsburg czímerek sisakjai közt sokkal több az elrajzolt, értelmetlen), általánosságban azonban nagyobb heráldikai tudással vannak megrajzolva, mint amazok.

Sebestyén József.

^{84—87} Dr. Áldássy A. 119, 120, 128, 141.

^{88—89} Eredetije az Erd. Nemz. Múz. Itárában.

^{90—91} Dr. Áldássy A. 157, 166 lap.

^{92—93} Eredetijük az Erd. Nemz. Múz. Itárában.

⁹⁴ Hüen festett másolata az Erd. Nemz. Múz.-ban.

⁹⁵ Dr. Áldássy A. 175 l.

^{96—97} Eredetijük az Erd. Nemz. Múz. Itárában.

Az úri hatóság fejlődése Magyarországon 1848-ig.

(Huszonkilencedik közlömény.)

Dologi alárendeltségről szólva meg kell emlékeznünk a jobbágyok költözéséről, elhurczoltatásáról és szökéséről, mert ezekben is látjuk nyilvánulni a dologi alárendeltséget. A jobbágyok költözési jogát illetőleg első sorban említendő Maria Teréziának 1771. évi decz. 24. 6422. számú s II. József 1785. évi 23219. számú rendeletei. Ezekben már látszik a szabadabb szellem, de a költözési jogot elvileg jelenítik ki, a módozatokra nézve az előbbi intézkedéseket tartván meg. Jelentős az 1836. törvényhozás előtt az 1791: 35. t.-cz., ez biztosítván a jobbágyok szabad költözési jogai módozatát. A jobbágy szándékát

sz. Mihály napjáig tartozik bejelenteni s márczius 12-én engedély nyerése után költözhetik. Köteles előbb a köz- s úri terheknek eleget tenni s nehogy titkos elköltözés által a földesurát megkárosítsa, minden földesurnak tilos a szökevény jobbágyot befogadni. Így minden úr tartozik először a jobbágynek előbbi ura s alispán által kiállított igazoló levelét megvizsgálni; ha a szökevény jobbágyot befogadja, 100 frt büntetésben, a köz- s magán terheknek megfizetésében marasztalja el. A magán terhekért a sértett földesúr, a közterhekért a tisztii ügyész lép fel.

Ezek után rátérhetünk az 1836. s ezt módosító

1840. törvényhozásra. Az 1836: VII. t.-cz. intézkedik a jobbágyi tartozásról, melyekben már javítva látjuk a jobbágy helyzetét. Több oly szolgálatot látunk eltörölve, melyek előbb nagy teherrel nehezdedek a jobbágyok vállaira; ilyen pl. a longa vectura, vagyis az ugynevezett hosszú fuvar (7. §.). Az 5. §. ismételten megerősíti a robot megváltását. Az 1836: VIII. t.-cz.-et magyarázó 1840: VII. t.-cz. 9. §. intézkedik a megváltásról. Megengedettik, hogy a földesúr és jobbágy közti szabad egyezség által meghatározandó bizonyos általános summa lefizetésével akár az egyes jobbágyok, akár egész községek földesúri tartozásaikat és adózásaikat (az úri hatóság azonban sértetlenül fennmaradván) tökéletesen és örök időre megválthassák.

Az 1836. törvényhozásról szólva, itt e helyen meg kell emlékeznünk a IV. t.-cikkről, mely mint czimirata igazolja: „A jobbágyok szabad költözése esetében tartandó módról, rendről s ugyanazon költözés következményeiről“ szól; hogy ezt külön, a többitől elkülönítve tárgyazzák, azt abban látjuk megokolva, hogy e törvényczikkben látjuk a dologi alárendeltséget utóljára s a szabadabb eszmék közrehatásával szabályozva. Az 1. §. kimondja, hogy minden költözni akaró jobbágy először tartozik úri s közterheit kielégíteni s magán adósságait kifizetni. Ez utóbbira nézve megjegyzendő, elég ha kezességet nyújt; a vagyontalan jobbágyokat illetőleg áll az, mit a mult korszakban láttunk. 2. §. Minden költözni akaró jobbágy tartozik földesurától elbocsátó s az alispán és szolgabíró által ingyen kiadandó útlevelet szerezni s mint az urbariumokban a költözés napjául szent Gergely pápa napja, vagyis márczius 12. tüzetik ki, de a jelentkezésnek az előjárók előtt sept. 1-ig az uradalomnál meg kell történnie. 3. §. Ha a földesúr az arra jogosultnak az elbocsátó levelet ki nem adná, a jobbágy forduljon az alispánhoz, ki az urat meghallgatván, ha a megtagadásra semmi okot sem talál, a jobbágyt elbocsátó levelet ad, melybe a megtagadás beiktatandó. Ezzel a jobbágy költözhetik s az alispán ügyét vizsgálás végett a közgyűlés elé tartozik terjeszteni. 4. §. Ha az úr ekkor is letartoztatná a jobbágyot, az alispán birótársaival, szükség esetében karhatalommal, melyet mindig a közgyűlés határoz el, a jobbágyot rövid úton szabadon bocsátja s a neki okozott kárt a felek meghallgatásával megállapítja s megtéríti; ezen kívül a tisztí ügyésznek a visszatartoztatott ellen 200 frnyi keresete támad, melynek fele a házi pénztárt, fele a letartoztatott jobbágyot illeti; hasonlókép, a megyei házi pénztár javára eső 200 frt büntetés éri azt a földesurat, ki a jobbágyot földesura elbocsátó-, s az alispán útlevele nélkül befogadja. 5. §. Ha a helységnek számos vagy minden lakosa kívánna elköltözni, a földesúr tartozik ezt az illetékes törvényhatóságnak bejelenteni, mely az 1791: 35. t.-cz.-nél fogva az ily esetekre felvigyázni köteles s nyomozni ennek okát és eredetét s megkísérteni a jobbágyoknak békés ottmarasztását, mi ha nem sikerül, jelentést tesz a Helytartó-tanácsnak s a közbeeső intézkedéseket megteszi. A 6. §. sanctionálja a HKIII. részének 30. czímét, fentartván IR. 40. czímének határozatait is s jogot ad a jobbágyt arra, hogy a telekbe tett költségeit s javításait a teleknek s a jobbágyállománynak haszonvételeivel együtt szabad adás-vevés útján — a saját földesurát és ugyanazon község közbirtokosait s magát a községet kivéve — akárkinck eladhassa, ki egyszersmind ezen haszonvételel egybekötött minden úri s az 1836: XI. t.-cz.-ben megállapított közterheket tartozzék viselni, mely a következő közszolgáltatásokat mondja ki a jobbágyföldet használó nemesekre: 1. Minden oly fekvő vagyon után, mely oly

természetű, hogy az urbéri törvény szerint nem esik az úr szabad rendelkezése alá, adózás fizetendő. 2. Hasonlókép a belső telki földek használata után, kivéve az épületeket. 3. Urbéri legelő használata után. 4. A tűzelési, építkezési, kereskedési czélekből faizásnak, nádlásnak urbéri haszonvételei után. 5. Ezek után eső hadi s házi pénztár terheit kivéve, a hadfogadás első segítésére rendelt általános sommát.

Az 1836. s 1840. törvényhozás lazította a dologi függetlenséget, így az ezen alapuló személyes alárendeltségnek is eo ipso lazulnia kellett, mert mint meggyőződünk, az úri hatóság fejlődésében az volt a prius. Ezt érezte az 1840. törvényhozás is, midőn a megváltásról rendelkezve az úri törvényhatóság sértetlen, fennmaradását szükségesnek látja kimondani. A dologi alárendeltséget az 1848. évi IX. törvényczikk szüntette meg, kimondván, hogy az urbér s ezt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatba volt pénz, munka és ermesztménybeli a földesurak irányában örökösen megszüntetvén a magán földesurak kármentesítése a nemzeti becsület védpajzsa alá helyeztetik; s az 1848: XII. elrendelte azt is, hogy az országgyűlés berekesztése után megszűnendő urbéri javadalmak igazságos megbecsülteése eszközöltessék, a törvény szerint meghatározandó becsérték fejében az illető birtokosok haladéktalanul status-kötelezvényekkel kifizetessenek, illetőleg kárpótoltassanak. A magyar nemzetet a gyászos 1849. események meggátolták abban, hogy e nagy átalakítást végrehajtsa; az absolut uralom alatt ért az ügy — a tehermentesítés megvalósítást az 1853. márczius 2. patens által, mely eltért a hazai törvényhozás fent jelzett intentiojától, az urbéri megváltást minden magyar állampolgár kötelezettségévé tette, így járultak hozzá olyanok is, kiknek a földtehermentesítés semmi anyagi hasznot nem hajtott, pl. a városi polgárok. Így szűnt meg a dologi alárendeltség, helyét adva a közgazdasági életet felvirágoztató szabad rendelkezési képességnek. (Suhayda „Magyar polgári anyagi magánjog rendszere“ 1864.)

II. *Személyes alárendeltség.* Főeleme e korszakban is az igazságszolgáltatás volt, mely rendszerint polgári volt. Büntető igazságszolgáltatással azok bírtak, kiknek erre specialis privilegiumok volt.

Az urak polgári joghatóságának igazolásául szolgál az 1729: 41. t.-cz., mely e korban az impensionalis perről intézkedik, melyet az úri hatóság gyakorlásánál látunk részletesen. Az 1836: X. t.-czikk szintén csak annyit rendel, hogy az úri szék ezentul is a jobbágyokat illetőleg első folyamodású bíróság, hol a földesúr nevében s költségén szolgáltatik igazság. Mindezen törvények igazolják azt, hogy az úri hatóság bírósági eleme létezett, mely rendszerint polgári volt, mert az úri hatóság jogkörében azok az ügyek hagyattak meg, melyek eddig is oda tartoztak. Mi a polgári bíraskodás ügykörét illeti, Pfahler (id. m. 282. lapján) azt mondja, hogy mindazon perek, melyek a közigazgatási ügyek leszámításával az úr s a jobbágy; jobbágy és jobbágy; a jobbágyok mint alperesek s minden más egyének mint felperesek közt felmerültek, a civilis jurisdictiohoz tartoztak. Mi a büntető joghatóságot illeti, ez alá oly ügyek tartoznak, melyek az úr büntető hatalmának alá vannak vetve; erre nézve a tiltott cselekmények (delictum) minősége határozó. A delictumok büntetettnek az állam czéljából kifolyólag s a büntetés mértékeül szolgál az a kár, mely a büntett által az államra s a polgárookra háramlik s a bűnösnek szabad elhatározási képessége, mint az állami czél egyesek által különböző módon fogatott fel, úgy különféle módon zavarható meg, így 1) a jogsérelmek lehetnek olyanok, melyek más jog-

körét sértik; 2) melyek a közjogositványok sértése miatt absolute; 3) melyek a közjogositványok sértése miatt relative, melyek hely, idő s a polgári társaság körülményeihez képest, mint jogsérelmek s más rosszak a belső csend megóvása végett tiltatnak. A jogsérelmek származhatnak eltökélt szándékból — dolusból, vagy csak culpából, így lehetnek súlyosabbak s könnyebbek. Közönségesen a 3 nemű jogsérelmek mondatnak könnyebbek; a 2 s 3 neműek a közdelictumokat (delicta politica) foglalják magukban, ha a politia alatt a közigazgatás azt a részét értjük, melyet érteni is kell, mely a belső csendet háborító bajokat, természeti vagy erkölcsi veszélyeket hártja el. Az ide tartozó jogsérelmek, melyek dolusból erednek, delicta criminalianak, vagy közönségesen crimina-nak hivatnak. A politikai de súlyosabb bűntényekhez szokták számítani a culposos delictumokat is in specie, bár a bűntetés mértékét tekintve közönségesen a könnyebbek közé számítatnak, így szokták a dolosus s a súlyosabb jogsérelmek delicta criminalia-nak hivatni.

Hazai jogunkra rátérve Pfahler bejelenti, mi nálunk ily különbség tétel a politikai bűntények s a delicta criminaliak között nincs. Mindkettőből nehányat a civilis jurisdictio ítél, s ezek magán delictumoknak hivatnak, így a nagyobb s kisebb hatalmasság, bértagadás, álarczoskodás, szóbeli s dologbeli meggyalázás; s ép így a polgári bíraskodásnak van helye a nagyobb hatalmaskodás eseteiben, bár a kir. kincstár a sértett; közbűntények pl. a hűtlenség, a mérték helytelen használata, korbácsolás stb. ezek is a civilis actio miatt a polgári bíraskodás alá tartoznak. (Kelemen I. kiadás II. Lib. II. Art.) Általában az az elv állítható fel, hogy minden könnyebb politica és criminalia delicta és a súlyosabbakból azok, mik a törvény s a bírói gyakorlat szerint a criminaliakhoz nem számítatnak, a jurisdictio civilishez tartoznak. Ez in specie áll a jobbágyokra is. A magy. urb. VIII. caput 4. §-a rendeli, mert ha néha megtörténnék, hogy valaki szája szabadságával, vagy testével bünt követne el, vagy 3 napi büntetésből adott munka által nem volna eléggé sujtva, így testileg kell fenyíteni s más ily esetekben, a bűntény minősége szerint a férfi legfennebb 2—4 bot, a nő 2—4 korbácsütéssel büntethető; ha pedig a büntetendő már öreg vagy gyenge testalkatu lenne, elzárással sujtható, de a jobbágy ily büntetés czimén, kivéve a gravius delictum esetét, az úri szék ítéletére 3 napnál többre el nem zárható. Innen kiviláglik az, mint Pfahler helyesen megjegyzi (285. l.), hogy a delicta criminalia s a könnyebb politikai vétségek, melyekre a büntetés mérlegelése a földesúrtól függött, nem voltak eltérők; s ezek felett ő maga mondhatott ítéletet, de a súlyosabb delicta politica felett csakis úriszéken; mert a szövegben foglalt „graviora delicta“ szavak alatt mindenütt politikai értendő, mert az urbarium tekintet nélkül arra, hogy az úr bir-e jurisdictioval vagy nem, úri székének jogot ad a graviora delicta-kat is megbüntetni, pedig a jurisdictio criminalis nem minden urat illeti meg, sőt ki ius gladii-val nem bir, a gonosztevőket a curiai döntvények 12. §-a szerint (I. kötet 188. l.) tartozik 500 frt büntetés terhe alatt a vármegyének kiadni. Ez elveket az usus is megerősítette, mint Bánsági urb. CVI. 9. igazolja.

Az úri hatóság bíraskodási hatalmának alá vanak vetve az úr területén lakó jobbágyok s nemtelen cselédek s ius gladii bírása esetén a területén elfogott gonosztevők. Az úri hatóság személyes alárendeltségének második eleme, mely mint a multkor láttuk, a jobbágy felperesi képességének hiánya, mely maga involválta a földesúr védelmét. A földesúri védelem-

nek helye van akkor, midőn a jobbágy személye vagy vagyona veszélyben forog, vagy azon idegen által jogtalanság követtetett el, vagy kár okoztatott neki. E védelemnek főrészt a földesúr azon kötelezettsége képezi, hogy a jobbágyai polgári ügyeit a nemesek által rajtuk elkövetett dologi vagy személyes sérelem esetén, saját actoratusával tartozik védelmezni, mert a HKIIR. 31. czim principiuma szerint a jobbágyok actoratussal nem birnak, a bűnügyekben s a politikaiakban az ügyész védelme alatt állnak. Ez az 1802: XX. t.-cz. által módosított ügy, hogy a szerződésből származó s egyszerű örökösödési esetekben actoratussal birnak, hacsak urok védelmét nem akarják igénybe venni. S a jelen törvény principiuma határozottan kifejezi, hogy a földesúr tartozik jobbágyait actoratusával védeni. Ha ezt elmulasztaná, vagy elhalván nem tehetné, helyét a hivatalból kijelölendő tiszti ügyész tölti be, mert a jobbágyok saját actoratusukkal alig, vagy csakis kárral perelhetnek, ezért van a törvénynek az urat a védelemre kötelező absolut intézkedése, míg a jobbágyoknak csak módot enged, hogy a szerződési ügyekben s egyszeri örökösödés esetében, ha akarnak, saját actoratusokkal perelhessenek, mint más nem nemesek. Ez által mód nyújtott a jobbágyoknak is arra, hogy a nemesekkel szemben felpereskép szerepeljenek csaknem minden polgári ügyben s minden dolog felett, mi birtoklásra alkalmas, csak a tiltott cselekmények maradtak fenn a delicta privata-k közül, mert a politikai és criminalis ügyekben ugyis a tiszti ügyész védelme alatt álltak hivatalból). Különösen a kisebb hatalmaskodás (nagyobb hatalmaskodás csakis nemes ellen volt elkövethető) tényei voltak azok, mikben a jobbágyokra ezután is elő volt írva a földesúri actoratus igénybe vétele.

Az úri hatóság személyes alárendeltségi eleme korlátolólág hatott a jobbágy személyes szerzési képességére, a rendi alkotmány eszméinek megfelelőleg nemesi ingatlant nem szerezhetett; ezt a jelen korszakban az 1844: IV. t.-cz. megszüntette, kimondván, hogy a nemesi javak szerzésében és bírásában ezentul gátoltatni nem fognak.

A személyes alárendeltség nyilvánulását látjuk a földesúri öröklésben, a jobbágy után. A földesúri öröklés a jobbágy után hármassal czimen következhetett be: a) magszakadás, b) hűtlenség és felségsértés, c) szokás czimén; ezeket már a mult korszakban láttuk. Itt csak az 1840. évi VIII. t.-cz.-ről kell megemlékeznünk, melynek 7. §. rendeli, hogy a mag nélkül elhalt jobbágynek még életben levő szülei, annak ősi javaira s végrendelet nélkül hátrahagyott szerzeményére az örökösödés rendében mind az oldalaslagi vérséget, mind a földesurat megelőzik. Ezzel correspondeal a 10. §., mely rendeli, hogy oldalaslagi vérségnek az örökösödése azon esetben, ha a törvényes maradék nélkül elhunyt jobbágy testvéreivel már meg volt osztva, csak az ősi javakra terjed ki; a végrendelet nélkül hátrahagyott szerzemények pedig, ha elhunytanak sem özvegye nem maradt fenn, sem szülei már életben nincsenek, a földesurat illetik. Ezzel összefügg a földesúrnak a jobbágyárvákról való gyámságról, gondnokságról való kötelezettsége, az erre vonatkozó rendelkezések a következőkben foglalhatók össze: 1. Közvetlen a szülők halála után, a hátrahagyott vagy az uradalom részéről kiküldött tiszt által, a helység bírása s esküdtje előtt összeirandó, ha az összeírás azonnal megejtendő nem volna, az ingók az urasági s a községi pecséttel ellátva lezárandók. Ez a kötelezettsége a falusi bírónak és esküdtnek is, ha az urasági tiszt vagy távol van, vagy távol lakik, vagy megakadályozás miatt azonnal az örökhagyó halála után,

a helyszínén az összeírás s lepecsételés végett meg nem jelenhet, a kiskoru vagyona összeírása megtörténvén, úgy activ, mint passiv vagyona összeírandó s a vagyronról leltár készítendő. A földesúrnak s az urasági tisztnek s a tisztí ügyésznek, ha jelen van, kötelessége az adósság valóságát kifürkészni s mik valónak bizonyulnak, ha lehet azonnal kifizetni; arra nézve miket kéteseknek látnak a hitelezőkkel, a kiskoru érdekében egyezkedni, vagy a körülményekhez képest úri szék elé vinni tartoznak, azokkal együtt, mik valótlannak bizonyultak s azokat megfizetni nem akarnák. Az 1836: IX. t.-cz. 6. §. az összeírásnak való elégtételről a gondoskodást a szbirókra is kimondja, ki eziránt a vármegyének is köteles jelentést tenni; s ugyanezen t.-cz. rendelí, hogy az összeírás egyik példánya a községi levéltárban megtartassék. Az 1840: VII. t.-cz. 10. §. ehhez azt adja hozzá, hogy az összeírás a törvényhatóságnál a szolgabíró által bemutatandó s a törvényhatóság levéltárába elhelyezendő. 2. Az adósság, temetési költség s hagyomány a mennyire lehet azonnal törlesztendő. Mi a kiskorura maradt többi ingó s ingatlant illeti, ez, ha törvényes végrendelet maradt fenn, e szerint intézendő, vagy a kiskoru haszna a mint megkívánja, vagy nyilvános árverésen eladatik, az uraság vagy tisztje által az árva javára megállapított feltételek alatt, különös tekintettel a vételár fizetési idejére; vagy annak (vagyonnak) felügyelete az uradalom által rendelt gyámra, ki a jóhirben álló s szorgalmas egyének közül választandó, bizatik bizonyos díjért, mely pénzben, vagy a termények bizonyos részében fizetendő; vagy végre az uradalom vagy az általa rendelt gyám vagy gondnok felügyelete alatt bérbe adatik. Ez utóbbi két esetben az ingók elidegeníttetnek, ha azok fenn nem tartathatók, vagy pedig az árvának kevésbé szükségesek. Nagyobb uradalmakban a jobbágyok vagyona mindig nyilvános árverésen adatik el, vagy pedig ha az árva nagyobb előnye lenne, magában az uradalomban pénzért vagy idegenek által a törvényesen megállapított díjért (Interusurium) bérbe adatik. Az árvapénztár kezelőjének kötelessége, hogy a tőkéről s a befolyó díjakról (Interusurium) kimutatást készítsen, mely évenként az Exactoratus s Fiscalatus által megvizsgálandó. Mi az elhelyezett kamatok után fizetendő kamatot illeti, ez vagy a jobbágy ellátására fordítatik, ha t. i. magukat szolgálatuk által ellátni nem tudnák; vagy ha ebből ellátásra nem szorultak, a nagyobb tőkenyerés végett mint tőke csatoltatik a régi tőkéhez.

Ha az árva vagyona egészen elidegeníttetik, az elidegenítésből befolyó összeg az uradalom által biztos helyen helyezendő el s az adós a maga idejében a kamat fizetésére sürgetendő. Ha pedig a kiskoru vagyona kezelésére gyám rendeltetett, ő az 1765: 25. t.-cz. analogiája szerint évenként számadásra van kötelezve, mely a maga módja szerint a földesúr vagy tisztje által megvizsgálandó. De a földesurat nemcsak ez terheli, hanem tartozik a felett is örködni, vajjon a gyám az árvákat jól neveli-e s azok ügyeit szorgalmasan kezeli-e, mint egy jó családtyához illik. Ha a gyám a jobbágy-árva személyéről s vagyonáról

való gondoskodásban hanyagul járna el, vagy irányában goromba, kegyetlen lenne, azt az úr megintí, megdorgálja, vagy a körülményekhez képest megbüntetheti, sőt, ha a szükség úgy hozza magával, el is mozdíthatja s helyébe mást rendelhet. Ennek van helye akkor is, ha a gyám a számadás alkalmával hűtlennel találtatik; s minden esetben a kár megtérítésére s az okozott hiány pótlására szoritandó. Ha a jobbágy-árva földjei bérbe adattak, akkor az úri hatóság tartozik felügyelni, hogy a szerződés kellőképen betartassék. Jóllehet a gyámok a végrendeleti s törvényes hiányában rendeltetnek az uradalom által, ennek felügyelete kiterjed a végrendeleti s törvényesre is. A végrendeletiektől is számadás kérendő (a természetestől s a törvényestől nem) s ha kötelezettségeiknek meg nem felelnek, a gyámságtól elmozdítandók s helyük törvényes gyámmal a legközelebbi vérrokonok közül s ba ezek nem volnának, kirendelttel pótlandó. E kötelezettséget az uradalom taxa nélkül tartozik teljesíteni. (Magy. Urb. CVII. §. 1.) Mi a gyámság vagy gondnokság megszüntét illeti, ez nem esik össze a magánjogi teljeskorúsággal, hanem ha a jobbágy megházasodik s átveszi gazdaságát, ha nem is teljes koru, a gyámság alól felmentetik s öröksége neki átadatik. Itt még meg kell emlékeznünk az 1836: IX. t.-cz. 6. és következő §§-nak rendelkezéseiről; a 6. §. kötelezi a földesurat, ha végrendeleti s törvényes gyám nincs, gyámot nevezni ki a község meghallgatásával; s mint maga a törvény mondja: „Mint hogy ezen gondviselés a jobbágyi kapcsolattal viszonyos legfőbb kötelességek közé tartozik, oly földesurak, a kiknek mulasztása által az árva vagyona főképpen a szükséges felügyelés hiánya miatt akár az eredeti összeírás, akár a gondviselés ideje alatt kárt szenvedett, kötelesek lesznek az illető rokonoknak minden veszteségét arra az esetre kipótolni, ha a kár a vagyon iránti rendelkezés és gondviselésbe befolyt helybeli eljárók, uraság tisztjei és gyámatyák által (a mennyire t. i. a kár ezek vétségének lehetne tulajdonítható) meg nem téríthetnék, a hol pedig a kár egyedül az úr vétsége által történt, csak ő maga tartozzék kárpótlással; az e részbeni kérdés elővétele és elitélése a tisztí ügyész felperessége mellett a megyék törvényszékére tartozván. 7. §. Ha valamely kiskoru gyermekekkel maradt özvegy anya más földesúr hatósága alá kíván költözni, jóllehet az ilyen gyermekek atyai vagyona az előbbi földesúr felügyelete alá tartozik, mindazonáltal az árva vagyonának már meglevő, vagy az özvegy elmenetelével készítendő összeírása rendszerint mindenkor az illető földesurasággal, vagy azon tanácsal, melynek törvényhatósága alá az özvegy költözik, közlendő. 8. §. Magától értetődik, hogy a gyámság alatt levők gyámatyjuknak a földesuraság által helyben hagyandó megegyezése nélkül vagyonukról nem intézkedhetnek. 9. §. Ha a jobbágy magzat nélkül halna el, ez a helység birója s esküdtek által a földesurnak bejelentendő. Ennyit a földesúri hatóság jogköréről, tekintve a gyámságot s gondnokságot.

Dr. Endes Miklós.

Adalékok Szalárdi János életrajzához.

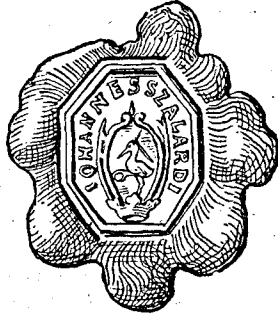
Csaknem száz esztendő telt el azóta, hogy Benkő József Szalárdi János krónikáját a Transilvania lapjain először ismertette és e hosszú idő alatt alig tudunk valamelyes anyagot összeszedni e „jó ember“ magán és családi viszonyaira vonatkozólag. Azonkívül, a mit

saját krónikája nyújt és a mit hivatalos okmányokból és kortársainak gyér feljegyzéseiből a véletlen felszínre hozott, — alig van valami, a mit a ezélszerű kutatás eredményének tudhatnánk be. A véletlen jutatta kezünkbe az alább közlendő két adatot is, és

sietünk közzétételével abban a reményben, hogy ez által a hiányos adatokat legalább egy szemernyivel pótoljuk és ez által másokat is felhívunk arra, hogy figyelembe részesítsék mindazon adatokat, melyek Szalárdi Jánosra vonatkoznak.

A széki Teleki nemzetség levéltárában Marosvásárhelyt Szalárdi Jánosnak több olyan levele van, a melyeken megtaláljuk krónikásunknak címeres pecsétjét. — A pecsét közönséges papiroson vörös pecsétviaszba van nyomva. Hú rajzát félszeres nagyításban itt adjuk.

A pecsét leírása: Alakja magas nyolczszög, párhuzamosan szaladó belső szegélyvel. Körirata álló, latin betűkből: IOHANNES SZALARDI, a jobb oldal alsó harmadától a baloldal alsó harmadáig. A szabadon maradt tér alsó felében címer: Felül alig nyitott, ovaliszerű renaissance kartouche paizs, mely a mellék címerképet alkotó koronára úgy van elhelyezve, hogy a korona annak alsó részét takarja. Két oldalt a koronától kiindulva egyszerű vonaldisz követi a paizsot, alatt párhuzamosan, fent gyengébb hajlással. — Főcímerkép: lebegő leveles koronában álló daru (vagy kócsag?) jobb lábát előre nyújtja és abban kavicsot tart.

A pecsétmetsző nagyot vétett a heráldika szabályai ellen, mikor a paizsot a mellékcímerképre, a koronára helyezte. — Elárulta ezzel tudatlanságát, vagy legalább is a heráldikai szabályokkal való nem törődését. Ez utóbbi esetben a metszés technikai kivitelének helytelen sorrendjéből származhatik e szinte páratlan címer. Előbb metszette ki a feliratot, azután a paizsot és mikor a helytelen térbeosztás rákényszerítette, nem riadt vissza a címerképek és paizs fentleirt összeillesztésétől.

A renaissance kartouchenak paizs gyanát való felhasználása és a metszés művészi kivitele némi jogot

ad annak felvevására, hogy a pecsét metszője valószínűleg egyike volt azoknak az erdélyi ötvösöknek, a kik az erdélyi pénzverő-műhelyek számára érembélyegeket metszettek annál is inkább, mert általában ezeket is méltán illeti a címerek metszése körül a heráldikátlanság vádja.

Szalárdi János nemességét okmányokkal bizonyítani nem tudjuk. A nemesi előnevet azonban mindig használta. Vice secretariusi állása, majd a Partiumban a pénzügyek terén generalis perceptorsága biztosítékot nyújthatnak arra, hogy e nyilvános szerepkörben nem bitorolta a nemesi előnevet, a most leirt címeres pecsétjét pedig nyomós érvvül kell elfogadni nemessége mellett addig is, míg az ide vágó okmányok előkerülnek.

Még hiányosabbak azok az adatok, melyek krónikásunk magán- és főleg családi viszonyaira vonatkoznak. Azért nem tartom szükségtelemnek az Erdélyi Nemzeti Múzeum kéziratárának egyik adatát¹ közzétenni, mert ebből tudjuk meg, hogy Szalárdy János felesége Békés Zsuzsánna volt.

A kivonat szerint az eredeti birtokba iktató levél 1646-ban augusztus 18-án Munkács várában kelt. Ezáltal I. Rákóczy György fejedelem Szalárdi Jánost hűséges és állhatatos szolgálatai fejében, feleségével, Békés Zsuzsánnával és törvényes leszármazottjaikkal egyetemben 1919 magyar forint és 5 denar lefizetése ellenében beiktatja a Bihar vármegyei belényesi járásban fekvő Szaka nevű fiscusi birtokba, mely egyébként a nagyváradi várhoz tartozik. Ugyanezt a birtokot hasonló összegért eddig váradi Kovács János bírta. A kivonatnak ide vágó latin szövege következő:

..... eidem Joanni Szalardi, eiusque consorti Susanna Békes, posteritatusque eorum, ac legatariis utriusque sexus universis in et pro 1919 flor. hung. et 5 denariis inscribit possessionem Szaka in districtu Belényesiensi, et com. Bihar existentem, ac alias ad arcem Varadiensem spectantem.

Kovács István.

¹ Jos. Kemény: Append. Dipl. Transilvanici 1644—52. XVIII. 102. l.

Adatok a Gerendi család történetéhez.

(Ötödik közlemény.)

Leszármazás.

(a) Sámuelről (47) Lászlóig a leszármazást főképp a regesták alapján állítottuk össze. Az első hat generáció (betűkkel jelezve) semmiképpen sem egyezik a „Turul“-ban (IV. 192. l.) közölt adatokkal. A szakadatlan filiatió csak (f) Jakabtól kezdve állapítható meg biztosan. (47) Lászlótól (71) Mihályig főképp Mike S. gyűjteményében „vajdaszegi Gerendi“ cím alatt található tábla volt mérvadó. Vajdaszeg 1416-tól 1668-ig volt a gerendi Gerendi család birtokában (lásd a birtokviszonyokat), tehát a vajdaszegi és a gerendi Gerendieket mint közös törzsből eredőket kell tekintelnünk. (47) László zárja le a gerendi ágat, egy László nyitja meg a vajdaszegit, ugyanazon időszakban éltek, azért nem vakmerő azon állítás, hogy tulajdonképpen egy és ugyanazon személyről van szó. Hogy (47) Lászlónak ki volt az apja, nem tudjuk, az okmányokban (regesta 94, 95) mint (41) Györgynek testvérgyermeke (frater patruelis) van említve; György apjának pedig két testvére volt. u. m. (39) Péter és (40) István.

Családtagok.

A) A táblán elhelyezettek:

- (a) Samson. — Regesta 1.
- (b) Péter ispán. — Regesta 1, 2.
- (c) Miklós mester, 1289-ben donatiót nyer. — Regesta 1—3.
- (d) Péter. — Regesta 4, 9.
- (e) Miklós ispán. 1331. — Regesta 4—6, 9.
- (f) Jakab. — Regesta 5, 6.
- (g) Miklós mester. 1353—1368 (1379?). — Regesta 5—9.
- (h) Jakab. (1379?) — Regesta 9.
- (i) Péter. 1353—1360. — Regesta 5, 6, 10.
- (j) Miklós. 1398; 1416-ban néhai. Regesta 10—13, 15. Neje: Kata, Járai Péter erd. vajda leánya. (Turul II. 153. l.)
- (k) László, † 1413 körül. — Regesta 11, 13.
- (l = 1) Miklós. — 1418, 1425. — Donatióban kapja Örkét II. János királytól, kinek secretariususa volt. — Regesta 14, 15, 26, 30, 68.

- (m) Margit 1416-ban bogáti Bogáthi Imréné. — Regesta 12, 13.
- (n) Erzsébet 1413 körül berzeviczei Berzeviczi Tamásné. — Regesta 11. — (Turul II. 153. 1.)
- (o) János. 1416. — Regesta 12, 13.
- (p) Péter. 1416. — Regesta 12, 13.
- (1 = 1) Miklós. Lásd (1 = 1) alatt.
- (2) Zsófia, m.-n.-zsombori Sombori Györgyné. (1434.) — Regesta 68.
- (3) Miklós. 1450—1489, 1500-ban néhai. — Regesta 17, 19, 20, 22—24, 26—28, 30, 61, 69 (76?), 86, 88. Neje: Klára asszony, később Rubinth Cherubinné.
- (4) Erzsébet, Kizdi Sándor (László-)né. — Regesta 30.
- NB. Kizdi Sándor gerendi Gerendi
..... (1) Miklós
Sándor László Gerendi (4) Erzsébet
----- -----
kis-kendi Baládfi Tamás — Sándor Ilona

Baládfi János, 1504.
- (5) Jakab. 1497—1507. — Regesta 25, 26, 29—31, 33, 61, 86, 88. — 1500-ban már nagykoru volt.
- (6) Péter. 1499—1504; 1500-ban kiskor, 1522-ben néhai. — Regesta 26—28, 30, 44 (63?), 86. — (N. I. IV. 372. 1. — Gen. Füz. III. 38. 1. — Turul XVIII. 20. 1.) 1. neje: Zokolyi Borbála, Báthori János özvegye, 2. neje: losonczy Bánffy Kata (valószínűleg György és Lorántffy Kata leánya.)
- (7) László. 1499—1524; 1500-ban kiskor, 1554-ben néhai. — Regesta 26—28, 30, 32—34, 36—44, 46, 47, 53—55, 58, 64—69, 70, 83, 85, 86, 88. 1. neje: 1507-ben Csékei Gertrud, ki 1513 előtt halt el. — 2. neje: 1517-ben Vancsa Márta, ki 1554-ben még él.
- (8) Miklós. 1499—1536. — 1500-ban kiskor, 1554-ben néhai († 1542-ben N. I. szerint). — Regesta 26—28, 30, 43, 48—52, 66. (N. I. IV. 372. 1. — Tört. tár: 1892, 748. 1.) Gyulafejérvári örkanonok, thessaurarius, egy ideig erd. püspök. — Ferdinánd hive, 1529. I. 21-én Gerenden gyűlést tart, melyben fegyverre hívja fel az országot Szapolyai János ellen. 1540-ben részt vett a Majlád István erd. vajda által Szapolyai ellen szőtt összeesküvésben, de mivel ennek sikere nem volt, Gerendi Miklós Lengyelországba menekült. Krakóban halt el számkivetve 1542-ben.
- (9) Klára. 1500-ban kiskor (1550-en néhai?). Regesta 28, 61, 69, 86. Férje Bolyai Ádám.
- (10) Zsófia, 1500-ban kiskor. — Regesta 28.
- (11) Magdolna. — Regesta 69. Valószínűleg 1500-ban már losonczy Bánffy Istvánné. (Ezen István † 1536. előtt, Gerendi Magda után még két neje volt t. i. Deési Fruzina és Báthori Zsófia).
- (12) Mátyás. 1499—1522. 1500-ban kiskor (1552-ben néhai?). Regesta 26—28, 30, 44, 64, 86.
- (13) György. (1560?) — Regesta (78?)
- (14) Péter. 1547—1556. (1578-ban néhai?). Regesta 57, 59—61, 65, 75, 77, 88.
- (15) Anna, 1567-ben Kálnai Miklós özvegye. — Regesta 82.*
- (16) Kata, 1562-ben mint Kálnai András özvegye, 1672-ben mint (néh.?) Kálnai Lászlóné említve. — Regesta 81 és 86.*
- (17) Márta. 1572-ben özvegy Erdélyi Miklósné. Regesta 86.
- (18) Erzsébet. 1572-ben balásfalvi Cserényi István özvegye. Regesta 86.
- (19) Anna. 1572. — Regesta 86. 1. férje Podvinai János. 2. férje Macsó György. 3. férje Isák Mátyás. 1572. Regesta 86.
- (20) Kata 1572-ben szamosfalvi Mikola Imréné. Regesta 86.
- (21) Márton. 1543, 1554-ben úgy látszik már néhai. Regesta: 53, 69—71, 73, 83, 85, 86. — Ez lesz azon Márton, kit N. I. és K. szerint notáltak.
- (22) Anna. 1553-ban özvegy Vancsa Györgyné, 1572-ben úgy látszik már nem él. Regesta 67—71, 73, 86.
- (23) Erzsébet. 1543, 1578-ban úgy látszik már nem él. Regesta 53, 63, 64, 67—74, 76—79, 81—83, 85, 86, 88, 95. 1. férje Bánffy László. 1543. Regesta 53. 2. férje Apaffi Gergely. 1550. Regesta 63.
- (24) Benedek. 1547, 1552. — Regesta 56, 64.
- (25) Farkas. 1549, 1552. — Regesta 58, 64.
- (26) Ferencz. 1552. — Regesta 64.
- (27) Mihály. 1572. — Regesta 86.
- (28) János. 1585-ben a fejedelmi ítélőtábla assessora, 1592-ben Tordamegye főispánja, 1594-ben a tordai országgyűlésen fizető mesternek választott meg, ugyanezen évben notáztatott. Gyulafejérvárra kerül börtönbe, azután száműzetett és Magyarországon Rákóczi Zsigmondnál, vejénél tartzkodott, hol nemsokára meg is halt. (gr. Lázár M. Erdély főispánjai.) Regesta 90, 95, 98. Neje Erdélyi Kata a Bertalan leánya (Mike S. — gr. Lázár M. — Turul IV. 191.)
- (29) György. (1560, 1561?), 1567, 1572, 1578-ban úgy látszik már néhai. — Regesta (79?), (80?), 82, 84, 86, 88. — Egy személy lesz azon Györggyel, ki N. I. szerint 1569-ben perel Tamori Kristóffal.
- (31) János. 1578, (1584?), (1593?). — Regesta 88, (89?), (93?). Talán azonos azon Jánossal († 1595), kinek neje Rákóczi Magdolna († 1599. IV. 1.) a Bozzási Miklós özvegye volt. (Gen. Füz. III. 49. 1.) Ezen Magdolna a szász-erkedi (Kol. vm.) cath. templom kriptájában van temetve. (gr. Lázár M.)
- (32) Borbála. 1553, 1572. — Regesta 67—71, 83, 85, 86. Férje ozdi Baládfi István. 1553, 1572. — Regesta 67—70, 85, 86.
- (33) István. (1550?), (1554?). — Regesta (62?), (66?). Talán egy személy azon Istvánnal, ki N. I. szerint 1551-ben a német táborigad biztos volt.
- (34) Kata. 1554-ben hajadon, 1570-ben néhai. Regesta 69—71, 83, 85. — Férje Toroczkaikristóf. — 1554, 1570-ben néhai. — Regesta 73, 85.
- (35) Márta. Mike S. szerint (24) Benedek leánya és Béli Benedek neje.
- (36) Anna. 1598-ban néhai. Regesta 98. (Halála Gen. Füz. III. 49. 1. szerint: 1596—1597.) Férje Rákóczi Zsigmond a fejedelem. — Regesta 98 és Turul IV. 191. 1.
- (37) Magda. 1567. — Regesta 82.
- (38) Pál. 1597, 1598. — Regesta 82, 88, 94, (96?). — Előfordul „Királyfalvi“ előnévvel is. Neje osztopáni Perneszi Zsófia.
- (39) Péter. 1567. — Regesta 82.
- (40) István. 1567, (1589?). — Regesta 82, (91?).
- (42) Erzsébet. 1630, 1634. — Regesta 104, 106. Férje m.-n.-zsombori Sombori Gábor. 1630-an néhai (Regesta 104), a 106. regesta szerint azonban 1634-ben még él.
- (43) György. 1598. — Regesta 94, 95.
- (44) Péter. 1598. — Regesta 94, 95.
- (45) István. 1598, 1627. — Regesta 94, 95, 102, 103. Neje: farnasi Veres Anna. 1627. — Regesta 102, 103. (N. I. IV. 372. 1. — Daniel cs. It. 425. sz. 743. és 744. 1.)
- (46) Márton. — 1598, 1646 április első napjaiban temette el Királyfalván az unitárius püspök. — Regesta

* Ugy látszik, hogy Anna és Kata egy és ugyanazon személy. Mike S. szerint (5) Jakabnak Kata nevű leánya Kálnai Lászlóné.

- 94, 95, 99, 105. Előfordul a „szentmártoni“ előnévvel is. 1633 és 1636-ban mint I. Rákóczi György „hoppmestere“ szerepel; 1635. VII. 4. — 1648. VI. 24. Torda vármegye főispánja volt. (gr. Lázár M. Erd. főisp. 119 és 219. l.) Neje: Apaffi Anna. (N. I. IV. 372. l.)
- (47) László. 1598. — Regesta 94, 95. Neje: hidvégi Mikó Kata (Gen. Füz. III. 93. l.)
- (50) Zsófia. 1668, 1671. — Regesta 107, 108. Férje: vargyasi Daniel János. 1668-ban néhai. — Regesta 107, 108.
- (52) Miklós. 166-ben donatot nyer Nagy-Lakon curiával Apaffi Mihálytól. (Mike S.)
- (54) László, kinek 1725 körül neje kémeri Tordai Erzsébet. (Gen. Füz. I. 85. l.)
- (67) Borbála, kinek 1790 körül férje koppándi Fosztó Farkas.* (Gen. Füz. I. 27. l.)
- (71) Miklós. 1838-ban homagialis esküt tesz Kük. vármegyében. Neje Veszprémi Róza Szallástelken birtokos volt. (N. I. IV. 372. l.)
- (72) Mária sárosi és gogányi birtokos. (N. I. IV. 372. l.)
- (73) István jelenleg sövényfalvi (Kük. vm.) birtokos. 1. neje: koppándi (selyei) Fosztó Ilka (a Károly leánya Dindár Ceciliától). 2. neje: selyei Tolnai Róza, kitidi Bágya Ferencz özvegye.

B) A táblán el nem helyezhetők:

- László. 1440. — Regesta 16.
- Mihály talán (1) Miklós fia és valószínűleg egy és ugyanazon személy azon Mihálylyal, ki N. I. IV. 371. l. szerint 1459-ben élt és a szebeni kereskedőket háborgatta, miért Mátyás király megfélemezésére Geréb Jánost bizta meg. Neje Bogáthi Ilona lehetett. (Turul IX. 176. l.) A regesták (17—21) szerint 1450—1467 szerepel.
- István. 1515. Regesta 35.
- István. 1550—1554. Regesta 62, 66.
- Ferencz váradi püspök. 1523. Regesta 45.
- János egyik hive Szapolyainak és egyike azoknak, kik nevezettet 1526-ban Tokajban királyul választják. (N. I. IV. 372. l.)
- András. 1554, 1555-ben néhai. Regesta 66, 76, 87. — Neje Anna asszony. Ennek fia
- Miklós. 1575. — Regesta 87.
- János. 1621. — Regesta 100.
- Erzsébet, Bányászi István özvegye. 1625. Regesta 101.
- József, kinek neje tordai Tordai Krisztina 1770 körül. (Gen. Füz. I. 84. l.) stb. stb.)

Birtokviszonyok.

A család birtokában voltak ezen községek:

- Almár. 1398. Regesta 10.
- Bányabük. 1416—1607. Regesta 12, 13, 28, 44, 53,

* Fosztó Farkas felett 1832-ben Sz.-Kocsárdon tartotta a halotti beszédet K. Szász Lajos. — Gyászolták a Gerendi, érsekújvári Gyarmati, Váro, hadadi Kovácsi, szathmárnémeti Némethi, Büdöskuti és Zámbo családok.

- 56—58, 61, 63, 64, 67, 68, 73, 74, 79, 81—83, 85, 99.
- Bolgárszeles. 1398. Regesta 10.
- Czikud. 1416—1598. Regesta 12, 13, 44, 57, 68, 95.
- Detrehem. 1368. Regesta 8.
- Egerbegy. 1416—1598. Regesta 12, 13, 35, 57, 68, 76, 81, 86, 88, 89, 95.
- Alsó-Füged. 1547—1598. Regesta 57, 61, 95.
- Felső-Füged. 1547—1554. Regesta 57, 61, 68.
- Közép-Füged. 1547—1598. Regesta 57, 61, 95.
- Gerend. 1289—1598. Regesta 2, 3, 11—13, 17, 28, 57, 61, 68, 77, 88, 95.
- Gyéres. 1331. Regesta 4.
- Gyérestaluka. 1368. Regesta 8.
- Hadrév. 1498. Regesta 95.
- Keresztur. 1259—1578. Regesta 2, 3, 12, 13, 44, 57, 68, 88.
- Gerend-Keresztur. 1598. Regesta 95.
- Kecze. 1515—1588. Regesta 35, 68, 88, 95.
- Királyfalva. 1633. Regesta 105.
- M.-Koppánd. 1593—1621. Regesta 93, 100.
- Kövesd. 1505. Regesta 31.
- Lóna. 1413—1598. Regesta 11—13, 44, 57, 61, 68, 88, 95, 96.
- Mártonfalva. 1627. Regesta 102, 103.
- Örke. 1289—1584. Regesta 2, 3, 6, 9, 15, 35, 44, 56, 57, 68, 89.
- Péterfalva. 1625. Regesta 101.
- Péterlaka. 1524. Regesta 47.
- Mező-Szakál. 1368. Regesta 8.
- Szentkirály. 1416—1554. Regesta 12, 13, 35, 57, 68.
- Szentmárton. 1416—1554. Regesta 12, 13, 61, 68.
- Gerend-Szentmárton. 1547—1598. Regesta 57, 87, 95.
- Káposztás-Szentmárton. 1520—1570. Regesta 43, 53, 64, 67, 72—74, 83, 85.
- Tordalaka. 1368. Regesta 8.
- Túr. 1480. Regesta 22.
- Vajdaszeg. 1416—1668. Regesta 12, 13, 57, 61, 68, 95, 107.
- Valkó. 1630. Regesta 104.

* * *

Nagy-Lak 1662-ben kerül a család birtokába. (Lásd a donatiók alatt.)

* * *

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

- (71) Gerendi Miklós özvegye Veszprémi Róza és gyermekei: Balástelke (Kük. vm.);
- (72) Gerendi Mária (Kis-) Sáros és Gogány (Kük. vm.) nevű községekben volt birtok után.

* * *

Jelenleg Gerendi (73) István bir Sövényfalván. A birtok területe Lórintzi István (Magyarország nagybirtokosai. 1893) szerint 1296 hold.

Gyulai Rikárd.

Nyujtói Donát János emlékirata Erdély régi családairól.

A kolozsvári ev. ref. kollégium levéltárából az alábbiakban nyujtói Donát János emlékiratát mutatjuk be, melyet följegyzése szerint az 1618. június 7.—1619. januárius 23. közti időben irt.

Az emlékirat helyenként homályos, hézagos, de

azért mégis érdekes, mert számos a mult századokban élt, nagyobb részben kihalt, de részben most is virágzó erdélyi nemes családoknak rokoni összeköttetéseiről nyujt adatokat. Így legalább 3 izü leszármazását tartalmazza a *Baládfi, Basa, Beldi, Benedekfi,*

Bethlen, Donát, Hadnagy, Héjjasfalvi, Jánosi, Kézdi, Kornis, Kövér, Mikó, Nyuytodi, Ósi, véczkei Székely, Szentkirályi, Szörcei, Tóth családoknak.

Több vagy kevesebb adatot találunk az emlékiratban oly családokra, melyekről Nagy Iván csak névleg emlékezik meg,¹ vagy egyáltalában nem is említ,² vagy ha egyikkel-másikkal foglalkozik is, de leszármazást nem közöl.³

* * *

Genealogia scripta per me Joannem Donat de Nyuytod.
1618. die 7. Junii.

Nyuytodiak. Nyuytodi János fiai ezek voltak ide alá onokástól.

Kunok. Kun Antal, az fia volt Kun Lázár, Kun Gothárd; Lázár fia Gáspár és Kun Gergely omnes de Osdola; Gáspárnak fiai Kun István és Kun Gothárd.

Kezdi Bernáld, az első felesége magtalan.

Eosiek. Eosi Sándor, az fia volt Eosi István; Eosi István fia Tamás s Tamás fia volt Eosi András de Szent Ersebet.

Nyuytodiak. Nyuytodi Pál első felesége Janosi Mihály leánya volt, ettől való az véczkei Székely Pálné Nyuytodi Klára Rugonfalváról. Ez Klára fia (!) volt Andrasfalvi Balint Deákné Klára asszony Marosszékbén, ez fiai Balasi István, Balasi Ferencz és Anna asszony Csakany Istvánné. Ezen Nyuytodi Pál más feleségétől Caplan Sophiától való leánya Benedekfi Lászlóné Anna asszony és Marton Máthéné avagy Ketzeli Gáspárné asszony; Anna asszony gyermeki Benedekfi István, Benedekfi Mihály és Benedekfi Péter, Gálfi Ferenczné Kata asszony, Magyar Jánosné Erzsébet asszony; ez leánya Anna Pal Gerebné; Marton Máthéné Erzsébet asszony fia vályai Marton János.

Más Nyuytodiak. Nyuytodi György, György fia Gergely Sz. Demeteri, Gergely fia Nyuytodi György, György fia Gergely. Nyuytodi György az leánya Pokai György anyja és Gerendi Péterné Gerendi János és Gerendi Pál anyja.

Nyuytodi István, az fia Nyuytodi Demeter az régi; Demeter fia János és andrásfalvi Nyuytodi Pál Marosszékbén; János fia az mostani Nyuytodi Demeter.

Nyuytodi Ferencz, az leánya kereszturfalvi Péter Gerebné Klára, ez fia volt Mihály, Miklós Gereb az régi; Miklós fiai István, János, Miklós.

Nyuytodi Domokos, ez fia volt Domokos Mihály; Mihály gyermeki Domokos Tamás küssebb és Anna asszony Benedekfi Péterné.

Nyuytodi András barát volt.

Nyuytodi Sigmund.

Nyuytodi Benedek. Ezek szolgáló emberek voltak, ugyanabban is holtanak.

Ezek 13 mind Nyuytodi János gyermeki voltak.

Janosiak genealogiájok. Janosi Mihály fiai és leányi. Janosi Imre és Janosi György, rugonfalvi Nyuytodi Pálné, az első kadiczfalvi Benedekfi Tamásné egyikek voltak Mihálytól. Janosi Imre fiai Janosi János, Kezdi Bernáldné is ő leánya volt Ilona. Janosi János leányi Lazar Bernáldné Kata asszony, Nagy Gergelyné Lemhényi, Daczó Andrásné. Ez Janosi Jánosné Diménfi László leánya volt, ettől való az osztozó jószág.

¹ Baládfi (I. 108.).

² Benedekfi, Bethlenfalvi, Bogo, Csákány, Héjjasfalvi, Jánosi, Károlyi, Kézdi, Kövér, Magyar, Marton, Lemhényi Nagy, Somodi, kovásznai Székely, véczkei Székely, Szentkirályi, Tóth, Ur.

³ Basa (I. 212.) — Donát (III. 360—361.) — Forró (I. 223.) — Gálfi (IV. 316.) — Gereb (IV. 369.) — Gerendi (IV. 371—372.) — Hadnagy (V. 14.) — Kecseti (VI. 138.) — Lokodi (VII. 154.) — Nyuytodi (VIII. 193.) — Ósi (IV. 49.) — Sükösd (X. 412.) — kovásznai Szörcei (X. 853)

Kezdi Bernáld. Kezdi Bernáld gyermeki Lazar Farkas, Lazar Borbála kovásznai Szörcey Bálintné.

Az Nagy Gergelyné gyermeki és onokái. Lemhényi Nagy Gergelynének leányi ezek voltak. Az nagy Basa Péterné Zaboláról, Donat Ferenczné Borbála, Donat Pálné, ki azután Hadnagy Mihálynál is volt, Keover Benedekné. Margitnak fia Keover Gáspár, Gáspárnak fia Keover Mihály, Donath Máthéné Erzsébet. Basa Péternék fia Basa Tamás, leánya Frusina Apor Ferenczné, deficiált. Basa Tamásnak fiai az mostani Basa Péter, Basa István, Basa Tamás. Donat Ferencznének fiai Donat Mátyás, Donat János, leánya Donat Kata Szentkirályi Mártonné, kinek előtte volt Thamasfalvi János, attól való volt az mostani Thamasfalvi János. Donat Mátyásnak fiai a mostani Donat Mátyás. Donat Jánosnak gyermeki Donath Judith, Kata, Susánna, Margit, az fia mostani Donat István. Donat Pálnének Donat Páltól való fia Donat István. Donat Istvánnak az fia az mostani Donat Ferencz és leánya Donat Anna, Margit és Erzsók. Hadnagy Mihálytól való fia Hadnagy Tamás, Tamásnak az fia ugyan Tamás, kit az tatarok Batori Gábor fejedelemsege korán elvittek, leánya Somodi Gáspárné. Gáspárnak fia az mostani Somodi Tamás, leánya Kenyeres Gergelyné Dálnokba.

Donat Mártonnak két fia Donat Gergely, Donat János; leánya Donat Kata Ur Jánosné Szotyorban. Donat Gergelynek fiai Donat Ferencz, leánya Ilona. Donat Jánosnak leánya Ilona. Donat Katának fia Ur Moyses.

Janosiak. Janosi György, ki egy Janosi Imrével, Janosi Mihály fiai. Ez György fiai Janosi Péter, Janosi Balázs Bardóczfalváról. Azon Janosi Mihály leánya Benedekfi Tamásné kajdiczfalvi, ki azután lőtt Gálfi Pálné Szombatfalván. Ez Gálfi Pálné fia Gálfi Mihály malomfalvi és Gálfi István martonosi.

Janosi Péter gyermeki. Janosi Péter gyermeki Tamás, György, Péter, Mihály és Erzsébet, ketzeli Gálfi Istvánné Anna, Barbara, Kata Boér Györgyné. Janosi Balázs deficiens.

Bernáld és Korniz. Kezdi Bernáld, Korniz Gergely egyikek voltak anyával. Kezdi Bernáld fiai Bernáld Máthé, Bernáld Balázs, Bernáld Ferencz. Bernáld Máthé gyermeki Bernáld Miklós, Bernáld Márton, Bernáld Erzsébet, külön külön anyától, mert hét felesége volt Máténak. Bernáld Erzsébet, ki volt kovásznai Székely Demeterné, mely Bernáld Erzsébet anyja Baladfi Márta volt. Ez Márta unokája Barati Péterné Orsolya, Ugron Istvánné Anna, Horváth Tobiásné Katalin kovásznaiak.

Korniz Gergely fia volt Korniz Miklós; Korniz Miklós gyermeki Korniz Mihály, Korniz Ferencz, Korniz Farkas, Korniz Katalin Lázár Istvánné, Margit asszony Bogati Boldisárné és Ilona asszony Mikó Ferenczné.

Mikock genealogiájok. Miko János és Miko Benedek egyikek voltak. Miko János fia Miko Ferencz oltzemi. Miko Ferencz és Korniz Ilona gyermeki ezek: 1. Balasi Ferenczné Anna. 2. Donat Péterné Borbála. 3. Apor Istvánné Katalin. 4. Lazar Farkasné Margit. 5. Daczó Istvánné Frusina. 6. Mikó János. 7. Miko Miklós. 8. Miko Péter. 9. Miko György. Miko Benedek gyermeki Miko György, Miko Anna.

Szörcey Demeter és Bálint. Miko Anna volt az kovásznai Szörcey Istvánné és Anna fia Szörcey Demeter és Bálint. Demeter leánya Barati Péterné Orsolya és Ugron Istvánné Anna, Horváth Thobiásné Katalin. Katalin fia Magyar Balás. Szörcey Bálint gyermeki: 1. Mikes Györgyné Ilona. 2. János Deákné Borbála. 3. Forró Miklósné Anna. 4. Pochi Jánosné Kata. János Deákné Borbála leánya Ugron Borbála és fia Pál. Forró Miklósné Anna gyermeki ezek: Forró Anna,

Forro Tamás és Forro Ersébet. Pochi Jánosnének Katának gyermeki Thamasfalvi Balástól az első urától Thamasfalvi János és más urától Pochi Jánostól Istók.

Miko György gyermeki csiki Miko János, Miko Anna Kecseti Gáspárné.

Bethlenek genelogiája. Bethlen Márk fiai és leányi ide alá onokástól: 1. Bethlen Miklós, Bethlen Balás, leánya Justina: Berczini Imréné szüle anyja és Bethlen Justina asszonynak unokája. Berczini Imréné az fia Berczini László. 2. Bethlen Elek, az fia az nagy Bethlen György buni, az Bethlen Gergely buni. 3. Bethlen György gyermeki Bethlen Miklós buni, Bethlen Mihály és Bethlen Ferencz keresdtek. 4. Bethlen Gergely, az fia Bethlen János buni, Bethlen György keresdi. Buni Bethlen Jánosnak fia Bethlen Farkas buni, leánya Ersébet és Bethlen Sára asszony. Becz Tamásné Bethlen Sára asszonynak az első urától Karollyi Istvántól egy fia Karollyi István, két leánya Kata és Soka,¹ Tarnoczj Sebestyénne és Kalnoki Jánosné. Ugyan Bethlen Farkasnak fia Bethlen János, leánya Anna. Bethlen Gergelynek leányi ezek: Perneszi Istvánné Anna, Korniz Farkasné Kristina, Banfi Farkasné Klára.

Baladfi Anna Eosi Istvánné az fia Eosi Tamás; Tamásnak fia Eosi András. Ugyanazon Baladfi Annának az utólszori urától Sükösd Benedektől két leánya Anna és Kata. Annának fia Beldi János; Beldi Jánosnak fia Beldi Kelemen. Katának fia Bethlen Farkas, ugyanazon Katának leánya Bethlen Sára asszony Becz Tamásné.

Baladfi Tamás, az leánya volt az Czakany János anyja; nagyobb Baladfi János deficiens, Baladfi György deficiens, Baladfi István deficiens, Baladfi Mathé deficiens. Baladfi Farkasnak az fia küssebb Baladfi Farkas, leánya Baladfi Kata Sulyok Imréné. Imrének fia Sulyok Péter és Sulyok Imre. Sulyok Jánosnak fia Sulyok István.

Jobbagyfalvi Tot nemzetségnek genelogiájok. Tot Miklósnek az Szilágyba Horvátiban volt jószága, ez fia volt Tot Balás Jobbagyfalván. Az Tot Balás felesége volt Kaplian Dienes leánya Kaplian Sophia. Kaplian Imre is ő fia volt. Lelében, Estasaliban volt jószágok. Ez Sophia fia volt Tot Péter, ez Tot Péter gyermeki Tot Ferencz, Tot Balás és Márta asszony Benedek Gerebné. Ez Márta asszony gyermeki: György Gereb és Anna Kalnoki Tamásné. Ez Sophia asszony özvegyen maradt. Tot Balástól vette rugonfalvi Nyuytodi Pál. Ez Sophia leánya Nyuytodi Páltól Benedekfi Lászlóné Nyuytodi Anna és Marton Máthéné Ersébet. Anna asszony gyermeki Benedekfi Lászlótól Benedekfi István, Mihály, Péter, Kata Galfi Ferenczné, Ersébet Magyar Jánosné. Marton Máthéné fiai Marton János.

Hejasfalvi genelogia. Vayai Hejasfalvi Ferencz gyermeki Hejasfalvi Gergely és Orsolya. Orsolya jobbagyfalvi Tot Péterné gyermeki Tot Ferencz, Tot Balás és Tot Mária Benedek Gerebné. Hejasfalvi Gergely gyermeki Hejasfalvi Pál. Hejasfalvi Pál gyermeki Gerendi Pálné, Tuci Mártonné.

Tot. Tot Balásnak vannak gyermeki, de neveket nem tudom ki nevek. Tot Ferencznek fia Tot György jobbagyfalvi, ennek gyermeki Bethlenfalvi Péterné és Benedekfi Lászlóné egyek ketten. Bethlenfalvi Péterné leánya Péter Gereb első felesége Orsolya és leánya

¹ Erzsók.

Heljasfalvi Gergelyné, Heljasfalvi Pál anyja, Sophia asszony.

Benedekfi László gyevmeki. Benedekfi László gyermeki István, Mihály, Péter, Katalin, Ersébet Magyar Jánosné. Csoma az fia Szentkirályi Lőrincz. Szentkirályi Lőrincz fiai György és Péter; György fia Szentkirályi Lukács; Lukács fia Benedek; ez fia Benedekfi Bálint és az nagy Benedekfi János. Bálint deficiált. Benedekfi János fiai Benedekfi Tamás és László; Tamás fiai kis Benedekfi János; László gyermeki István, Mihály, Péter, Katalin, Ersébet. István fiai Benedekfi Tamás rugonfalvi; Mihály deficiált; Péter fia János, Kristoph, két leánya vagy három. Katalin fiai Galfi Farkas és Kristoph. Ersébet fia Magyar Mihály deficiált, leánya Anna galambfalvi Pál Gerebné. Szentkirályi Péter gyermeki és leánya Ilona asszony Bogo Bartalyisné. Bartalyisné leányi Duruttya Lokodi Péterné és Magdolna Solymosi Demeterné. Duruttya leánya Ketzédi¹ Sigmondné Katalin. Katalin fiai Ketzeti (!) Gáspár és Menyhárt, Isák és Frusina, ki volt Egei Jánosné.

Nem mehetek tovább az genelogiajában.

Laus Deo semper finis per me Joannem Donat de Nyuytod.

Régi genelogiából irtam emlékezetnek okáért in anno Domini 1619 die 23. Januarii.

Ego Joannes Donat scripsi in tempore principis Gabrielis Bethlen de alia genelogia prae memorata in anno 1619.

* * *

Eddig tart az emlékirat. Adatainak kritikai tárgyalásába lapunk kis terjedelme miatt nem bocsátkozhatunk, pedig sok szó férne hozzá. Az említett családok egyikét-másikat folyóiratunk keretében már bővebben is tárgyaltuk.² Egy esetben azonban kivételt kell tennünk, még pedig a *Kövér* családnál, mert Pálmay József órjási tévedését kötelességünk helyreigazítani. Pálmay e család tárgyalásánál ugyanis megjegyzi, hogy „azt hiszem nem tévedek, ha a Csikmegyében letelepedett Kövér-családot és az onnan Magyarországra átköltözött Kövér-familiát is ezen törzsből kiszakadt ágnak tekintem. Utóbbi ágnak 1804. okt. 26-án a „rétháti“ előnév adományoztatott”.³ Pálmay nyugodt lehet, hogy vélekedése igen messzemenő tévedés, mert a Csikvármegyében letelepedett Kövér-család ősei akkor, midőn Kövér Benedek fia Lázár 1508-ban Sepsiszők bírója volt,⁴ még Árméniában voltak s Erdélybe csak Apafi Mihály fejedelem uralkodása alatt jöttek be, nincsen tehát semmi közük a háromszéki és székely családdal. A csiki, helyesebben gyergyói Kövér-család 1780 május 24-én nyert nemeslevelet. A nemesség-szerzők Kövér János és Kajetán, néhai Kövér Gergely fiai, gyergyószentmiklósi örmény kereskedők voltak.⁵ A „rétháti“ előnevet sem 1804 október 26-án, hanem 1805 januárius 18-án kapták.⁶

Köblös Zoltán.

¹ Kecseti.

² Nyuytodi. I. 21. — Mikó. III. 93—94. — Sükösd. III. 102—106. — Bassa. IV. 14—18. — Gerendi. IV. 49—52, 60—61, 79—80. 89—91, ... 1.

³ Háromszék vm. nemes családjai. 273. l.

⁴ Székely Oklevéltár III. 172. l.

⁵ Temesváry János. A magyar-örmény nemes családok czímerlevelei. 115—120. l. — Kir. Könyvek. 267—268. l.

⁶ Kir. Könyvek. 119. l.

Aranyosszék lustrája 1642-ből.

(Hatodik közlemény.)

Pedites pixidarii in Felvincz:

Ungvári Ferencz; fia: István.**
 Filep István; fia: Filep György.*
 Toth alias Thuróczi Mátyás; fiai: György an. 10, János an. 6, Istók 3 hetüs.
 Dienes György; fia: Mihály an. 4.
 Ferenczi András; fiai: János an. 10, Miklós an. 9, István an. 5.
 Szilágyi János.
 Dombi Mihály; * ez azt praetendálja, hogy Háromszéken az atyjafiai lóval szolgálnak.
 Pusztay Mihály; fia: Bálint an. 1.
 Öcsce ennek: Pusztai Gáspár.*
 Kundi András.
 Néhai Tamás Gergely; * fia: István an. 12. Chikban, kozmási fiunak mondják lenni.
 Fekete János.*
 Szeölösi István; fiai: Pál an. 1, István an. 1.
 Nagy János; fiai: István an. 5, János an. 3.
 Aranyos alias Sánta János; fia: Jancsi an. 1.
 Varga Bálint; csikszenttamási fiunak mondja magát Juravit.
 Sándor Mihály.*
 Vajda János,* néhai Vajda Mihály fia: őstre vinczi fiú; az szüle-atyja is Vajda János Vinczen lakott, szolgáló embere volt. Mostan Kolozsvárott az iskolában lakik ez az Vajda János.

Inhabilis.

Horvát Samuka.

Vagi.

Bartha István, az Mezősegen Polotkán lakik.
 Nagy Mihály, Gergely Rákoson lakik.
 Fekete János, Kolozsvárt lakik.
 Thegzes István, nem tudjuk hol bujdosik.

Mortui post collustrationem.

Varga András, Szilágyi Pál, Vitálius János, Földvári Péter, Székely Mihály, Chyepp Bálint, Kálmány Márton, Varga István, Tóth Márton, Szabó Ferencz, Varga Mihály, Koter Mihály, Bartalius János, Simon Bálint, Bartha András, Seprő Márton, Varga Máthé, Kanió Jakab, Varga Bálint.

XV. Bányon.

Chyepp Gergely senior; fia: Gergely,* István an. 10.
 Chyepp György.
 Boldoczi Pál; fia: János an. 2.
 Boldoczi Mihály.*
 Chiegezi Bálint; fiai: Márton,* János an. 10.
 Chiegezi Gáspár; fia: Mihály an. 4.
 Balog Márton, Fejér János.
 Fejér Gáspár; fiai: István,* György,* Bálint an. 8, Máthé an. 5, János an. 10.
 Fejér Márton.
 Balog György; fiai: István an. 11, Péter an. 9.
 Simonffi Tamás; fiai: Márton,* Ferencz,* Boldizsár an. 11, Tamás an. 10, Péter an. 6.
 Simonffi Mihály; fiai: András an. 3, Mihály an. 1.
 Simonffi János; fia ennek: Márton an. 1.
 Balog István.

Primpili veterani.

Chiepp Gergely senior.
 Feöldvári János; fia: Mihály anni 1 et medii.
 Öcsce ennek: Feöldvári Péter.*
 Nagy Miklós; fia: Nagy Mihály.*
 Bartha György, erőtlén, nyomorú.
 Bartha Balázs; fia: Márton an. 5.
 Chyegezi Pál; fiai: Márton an. 10, Ferencz an. 5.
 Chyepkés Boldizsár, néhai Chyepkés Boldizsár fia.
 Néhai Kis János fia: János; fia: István an. 9.
 Budai Mihály; fiai: János,* Márton an. 11, György an. 1, Ferencz an. 4.
 néhai Komlosi Mátyás fiai: István,* András,* nőtlének.
 Domokos János, néhai Domokos János fia, nőtlén.
 néhai Fejér Albert fia: Fejér Márton.
 néhai Pásztor Miklós fia: Pásztor Gergely.
 néhai Donke Márton fia: Donke András.
 Szász György; fiai: Bálint an. 5, István an. 4, Marczy an. 1/2.
 Simonffi Gergely; fiai: János an. 8, István an. 3.
 Balog Mátyás fia Balog Pál.
 Moldvay János, Gál Péter felső, Mester János.
 Szász Péter; ennek armalissa vagyon; fiai: Szász Péter,* Szász Ferencz,* Szász István.*
 néhai Fazakas alias Chyépp János fiai: Chyépp István,* Chyépp Márton*; armalisok vagyon.

Equites in Bagion literis nobilitaribus carentes, sed tamen ab antiquo inter nobiles equites militantes.

Bottiani István nagyobbik; fia: György mens. 10.
 Kis Bottiani István; fia: István an. 1.
 Jánosi Márton; fia ennek: Márton an. 1.
 Koncz György; fiai: Pál an. 9, János an. 8, György an. 4.
 Theremi als Józsa János.
 Solymosi Péter; fia: Péter deák, tanuló ifjú.
 Nitrai Miklós; fiai: Márton an. 3, Mihály an. 10.
 Kerekes Mihály; fiai: Márton an. 8, István an. 3, János an. 1/2.
 Árkosi Mihály.
 Nagy György; ennek mostoha fia Kis Jánostól: Istók an. 10.
 Baka János; fia: Mihály an. 1 1/2.
 Szabó István; fia: János an. 2.

Pedites Pixidarii veterani:

Gál András alsó. Gál Péter; fia ennek: Ferencz an. 2.
 Die 5 mens. Julii anni 1649 in Felvincz Patihidó (?) appensus Petrus Gál.
 Gál András felső; fia: Gál Mihály.*
 Fekete Mihály; fiai ennek: János,* most házasult. Márton an. 11.
 Nagy Péter; ennek öcscei: Nagy István,* Nagy Márton;* ezeknek öcsceik: Gergely an. 10, Ferencz an. 8.
 Nagy László; fia ennek: Nagy János, az hadban; ez okon nem jurálhatott.
 Deák István; fiai: János an. 11, Márton an. 7.
 Fejér Ferencz; fia: Ferencz an. 9, István 4 hónapos.
 Medvési Mihály; ennek két veje: Kováchi Mihály, Nagy János egy házban laknak.
 Kis Mihály; fiai: István,* házas, az hadban. Ferencz,* Márton.*
 Chiepp Máthé; fiai: István, házas; ennek fia János mens. 6. Mihály.*

Szabó Miklós; fiai ennek: György an. 11, István an. 8.
 Öcscse: Szabó István, új házas.
 néhai Kerekes István fia: Kerekes Péter.
 Szabó Mihály; fiai: István,* Márton* szolgálnak.
 Bartha István; fia: Bartha Bálint.
 néhai Bartha Márton fia: István an. 7.
 Chyaszár Imre; fia: István an. 6.
 néhai Mátyás als Székel Miklós botos legény feidelem
 ő nga marhája mellett.
 Chiepp Balázs.
 Nagy Gergely; fia: Mihály an. 6.
 ennek mostoha fia: Nagy Antal.*
 Nagy Pál; fiai: Mihály an. 6, Miklós an. 5.
 ennek öcscsei: Nagy János,* Nagy István.*
 néhai Székel János fiai: Székel János,* Ferencz an. 10.
 Varga János.
 Kechikemety István; fia: Péter.*
 Bogoly Ferencz; fiai: Ferencz an. 11, János an. 3.
 Szabó István; fiai: Szabó Boldizsár,* Péter an. 11,
 István an. 3.
 Szilágy András; fia: Szilágy Máthé.*
 Tóth György.
 Palkó István.
 Chiegezy István; tart egy árva gyermeket an. 16;
 Senfálván lakott az édes anyja.

Inhabiles ad bellum.

Bartha György, nyomorék vén ember.
 Sánta Kis János, nyomorék.

Vagi.

Balogh Kristóf, Kolozsvárt lakik.
 Monos István, Monos Zsigmond, Monos György, Ret-
 tegen laknak. Bottiani János Kolozsvárott lakik,
 faragó ember. Fazakas alias Chyepp György
 Sz.-Lászlón lakik, kezesség alatt vagon. Pongrácz
 István.

Mortui post collustrationem:

Szalay György nobilis, Chiegezy János nobilis, Simonfi
 Antal, Szász Bálint, Budai István, Kis János, Fe-
 jér Albert.

XVI. Kerchiet.

Nobiles:

Kerchiety András deák, feő királybíró.
 Nagy Tamás.
 Nagy István; fiai: Nagy Gergely,* Nagy János.*
 Nagy Mihály; fiai: Nagy János,* István an. 7, Ferencz
 an. 10.

Primpili veterani:

Bachió Mihály; fiai: Ferencz,* János an. 10.
 Beoythe Gergely.
 Beoythe Gáspár; fia: Gergely mens. 10.
 néhai Szabó Márton fia: Szabó János.*
 Miklósy István; fia ennek: Márton.
 Konez Lőrincz; fiai: Ferencz an. 8, Andor an. 4.
 Csizmadia János; fia: Csizmadia István.*

Gabos Jakab; fiai: György an. 6, Mihály an. 2.
 Szilágyi István.
 Miklósy György; fiai: Pál, Miklós, Lőrincz Décsén
 szolgálnak.

Sine literis nobilitaribus.

Soliom Miklós, Soliom Mihály.

Primpili.

Simándi Mihály.
 néhai Simándi Mihály fiai: Simándi Pál,* öcscse ennek
 Mihály an. 9.
 Gabos Mihály, Gabos István, Balog István.

*Sine litteris primipilaribus, sed tamen inter equites
 inservientes.*

Szabó Gergely; fiai: György an. 4, Mihály an. 1.
 Szabó Tamás.
 Kaprsni Gergely; fia: Mihály, mens. 6.
 Filep Márton; fia: János an. 9; Sámuel an. 2.
 Almási Jakab; fiai: András,** János,** Istók.**
 Székel János árvája Janchi.**

Pedites pixidarii veterani.

Baniai János; fiai: Gergely,* János an. 6.
 Gabos Gáspár; ennek mostoha fia Nagy György*
 szolgálat.
 Teoreok István; fia: János.*
 Finta István; fia: Mihály 2 heti.
 Öcscse ennek: Finta Márton.*
 Finta János; fiai: Márton 9, Gáspár 6, István 2 éves.
 Filep István; fia ennek: Gergely 3 éves.
 Finta Márton.
 Demeter Mihály; fiai: István,* György,* János an. 11,
 Miklós an. 9, Pál an. 6.
 Szabó Márton; fia: István.*
 Székely Péter.
 Kálmány János.
 Vas György; öcscse ennek: Sárkeozi István.*
 néhai Finta Jakab; fiai: Miklós,* Gergely,* István.**
 Nagy Tamás.
 Nagy István; öcscse ennek: Nagy János.* Nagy Péter.*
 Solyom Mihály; fiai: András 5, János 3 évesek, Ist-
 ván mens. 6.
 Öcscse ennek: Solyom Márton.*
 Kis Demeter Mihály; öcscse ennek: Demeter György*
 vagus; mostan Kamaráson lakik.
 Gabos Mihály; öcscse ennek: Gabos János,* Gabos
 Ferencz;* öcscseik: Miklós an. 10, Péter an. 10.
 Beojthe István; öcscse ennek: Beojthe Mihály,* Beojthe
 János.*
 Szántó István; fiai: Ferencz an. 10, András an. 6.
 néhai Szabó Lukács; fiai: Szabó András,* Szabó Meny-
 hárt;* öcscse: István an. 11.
 Varga Márton; fiai: Istók an. 11, András an. 5, János an. 3.
 Öcscse: Varga István,* most Vincsen lakik.
 néhai Veress alias Nagy Jakab fia: Nagy István.* most
 ez Várfálván lakik és szolgál.

K. Weres Sándor.

TARTALOM: *Sebestyén József:* A magyaros czímer. — *Dr. Endes Miklós:* Az úri hatóság fejlődése 1848-ig. — *Kovács István:* Adalékok Szalárdi János életrajzához. — *Gyulai Rikárd:* Adatok a Gerendi család történetéhez. — *Köblös Zoltán:* Nyujtódi Donát János emlékirata Erdély régi családairól. — *K. Weres Sándor:* Aranyosszék lustrája 1642-ből.